

Юрій Валерійович ПОБЕРЕЖНИЙ

студент, Національний авіаційний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4854-0068>e-mail: yuriy.poberezhniy@ukr.net

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД КРИЗЬ ПРИЗМУ МІНІМАЛЬНОЇ ГАРАНТІЇ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У дослідженні зроблено спробу формування сутності сучасного розуміння права на справедливий суд через призму мінімальної гарантії на правову допомогу. Зважаючи на це, проаналізовано найважливішу, ключову та сучасну практику Європейського суду з прав людини з розгляду звернень стосовно порушення мінімальної гарантії на правову допомогу в контексті порушення права на справедливий розгляд, її узагальнення, а також виявлення ризиків такого підходу, а також сучасне концептуальне бачення таких трансформацій з погляду правознавців.

Ключові слова: Європейська конвенція, Європейський суд з прав людини, ЄСПЛ, мінімальні гарантії, справедливий суд, правова допомога

ВСТУП

Одним з найважливіших міжнародних актів, що постають основою не тільки права ЄС, а й більшості європейських держав постає Європейська конвенція з прав людини (далі – Конвенція) [1]. Цей документ є фундаментом міжнародної системи захисту прав людини. Незважаючи на те, що Конвенцію прийнято у 1950 р., її положення дотепер гарантують кожній людині визначені нею права, що є можливим завдяки динамічному характеру змісту статей Конвенції, який розкривається відповідно до практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Постановляючи рішення про застосування положень Конвенції як норм прямої дії, ЄСПЛ, з одного боку, виконує функцію подушки безпеки, тим самим формуючи один із шляхів європейського захисту прав людини, що задає напрям побудови однієї з найефективніших систем, що у подальшому проявляється у національних системах країн-членів Конвенції [2]. Слід зауважити, що самою Конвенцією не закріплено визначеного механізму реалізації її положень. Саме тому практика застосування норм Конвенції може бути досить різноманітною. Останнім часом спостерігається деяка неоднорідність прийнятих ЄСПЛ рішень із застосуванням ч. 3(с) ст. 6 Конвенції у контексті порушення права на справедливий суд через недотримання мінімальної гарантії на правову допомогу.

Питанням дослідження особливостей застосування ст. 6 Конвенції загалом й її ч. 3(с) в тому чи іншому аспекті займалися такі правознавці, як: І. Бейтс, І. Баклі, О. Гаврилюк, Р. Госс, В. Ісакова, Д. Кирилюк, О. Кучів, Р. Ляшенко, Дж. Маккаллох, Б. Нейлор, М. Обойл, А. Флін, Дж. Ходгсон, Д. Харріс. Втім, динамічні зміни в позиціях ЄСПЛ стосовно застосування мінімальних гарантії для розгляду звернень про наявність порушення права на справедливий суд, зокрема гарантії на правову допомогу, вказують на необхідність подальший наукових досліджень цього питання та узагальнень, зокрема, для полегшення застосування у міжнародній правозастосовній практиці.

МЕТА статті – дослідження і узагальнення практики ЄСПЛ стосовно розгляду звернень про недотримання мінімальної гарантії на правову допомогу в контексті порушення права на справедливий розгляд, а також

визначення підходів ЄСПЛ до зазначеного питання на сучасному етапі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі застосовано діалектичний метод пізнання, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, структурно-функціональний, дедуктивний методи, метод наукового прогнозування порівняльно-історичний, порівняльно-правовий метод, а також спеціальні методи: правового моделювання та узагальнення судової практики.

РЕЗУЛЬТАТИ

Конвенція не визначає механізму її застосування, що, зі свого боку, ускладнює її впровадження в дію різними державами, що мають певні відмінності правових систем. Так, в Україні Конвенція вважається частиною національної правової системи і має пріоритет у разі колізій між нею і положеннями інших нормативно-правових актів. Перевага Конвенції у національній системі законодавства визнають також у Франції, Бельгії і Швейцарії, де її положення визнаються нормами прямої дії. В деяких державах, таких як: Португалія, Німеччина, Іспанія, перевага Конвенції застосовується порівняно звужено, а саме лише до положень тих нормативних актів, які вступили в дію до набуття нею чинності. Натомість, Австрія надала Конвенції конституційного статусу, чим визнала безумовний пріоритет Конвенції над нормами національного права [3, с. 362]. Підтримуємо позицію О. Гаврилюка стосовно небезпеки застосування звуженого розуміння положень Конвенції, яке базувалося б виключно на національному законодавстві та практиці без урахування тлумачення ЄСПЛ. У таких умовах зростає ризик порушення норм Конвенції з погляду її сутності, що не тільки може, а й має призвести до відповідальності держави [4, с. 233].

Однією з найбільш базових норм, яка водночас найчастіше оспорується, є ст. 6 Конвенції, що встановлює багатогранне право на справедливий суд [5]. Так, у 2023 р. ЄСПЛ зафіксував, що стосовно порушень ст. 6 постановлено найбільшу кількість рішень: 372. Водночас необхідно враховувати, що одне рішення може стосуватися більш ніж одного звернення. Безумовним лідером у порушенні цієї статті є держава-агресор – росія, стосовно якої статистика є кричущою: 138 рішень, що

більш ніж в 10 разів перевищує статистичні дані більшості інших держав лідерів порушення цієї статті, зокрема України (12), Турції (17), Албанії (10), Азербайджану (10) [6, с.110].

Справедливий судовий розгляд вимагає відповідної інтерпретації гарантій, закріплених ст. 6 Конвенції. Держава може вільно застосовувати інструменти національного права у судовій системі для досягнення результатів ст. 6 за умови їх відповідності закріпленим у ній вимогам. Необхідно звернути увагу, що з моменту прийняття Конвенції практика ЄСПЛ стосовно застосування ст. 6 значно розвинулась, внаслідок чого зміст її положень суттєво вдосконалився, а часом й трансформувалася. Інтерпретація практики ЄСПЛ способом глобального оцінювання ілюструє розуміння того, що «різні гарантії ст. 6 Конвенції є тільки гранями справедливого судового розгляду» [3, ст. 363].

Норма п. 3 ст. 6 Конвенції включає мінімальні гарантії загального поняття справедливого судового розгляду, зафіксованого в п. 1 названої статті: презумпцію невинуватості, право знати суть обвинувачення, висунутого проти обвинуваченого, можливість ефективно оскаржити це обвинувачення в ході справедливого і публічного розгляду незалежним і неупередженим судом. У цьому контексті право на юридичну допомогу є центральним елементом права на справедливий судовий розгляд [3, ст.363; 7, с. 209].

За даними HUDOC станом на початок серпня 2024 р. містить 189 документів ЄСПЛ стосовно порушень права на правову допомогу (ч. 3(с) ст. 6 Конвенції), стосовно яких ЄСПЛ виділяє 37 документів з ключових справ. Серед них документи справ: *Van Geyselghem v. Belgium*; *Güveç v. Turkey*; *Krombach v. France*; *Averill v. The United Kingdom*; *Magee v. The United Kingdom* [8]. «Ключовими справами» прийнято йменувати рішення особливої важливості [9].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що традиційно у вітчизняній науковій літературі застосовується різна термінологія для перекладу «legal assistance» (назви зазначеної гарантії), зокрема, така як «право на захист», «юридичний захист», «юридична допомога», водночас з погляду сутності права переклад «правова допомога» буде більш наближеним за змістом, тоді як для забезпечення юридичної техніки найвідповіднішим терміном згідно із законодавством є «правнича допомога». Вбачаємо, що застосування перекладу у вигляді «право на захист» може містити ризик буквального тлумачення і як наслідок обмеження застосування конвенції тільки кримінальним судочинством, що не відповідає сучасній практиці ЄСПЛ, адже його аспекти в той чи інший спосіб застосовуються і до цивільних справ та інших справ,

Аналіз практики ЄСПЛ ілюструє гарантії права на справедливий суд як у кримінальних, так і в некримінальних справах, зокрема й права на правову допомогу [8; 10]. Гарантії визначені ч. 3(с) ст. 6 Конвенції охоплюють більшість випадків «визначення цивільних прав і обов'язків» у кримінальних справах, цивільних справах у загальних судах, а також провадження в дисциплінарних та адміністративних судах та адміністративні рішення, що визначають «цивільні права та обов'язки» [10; 11, с.47].

Такі справи, як: *Airey v. Ireland*, *Steel and Morris v. United*

Kingdom; *P., C. and S. v. United Kingdom*; *McVicar v. United Kingdom*, ілюструють, що ЄСПЛ неодноразово визнавав порушення права на правову допомогу за ч. 3(с) ст. 6 Конвенції у розумінні сутності цієї норми, що виходять за межі кримінального судочинства і визнає важливість правової допомоги також у цивільних та інших справах, де її відсутність може суттєво вплинути на справедливість судового розгляду. Стосовно застосування ч. 3(с) ст. 6 Конвенції у дисциплінарних та адміністративних справах ЄСПЛ висловлював позицію у таких рішеннях: *Albert and Le Compte v. Belgium*; *Philis v. Greece (No. 2)*; *Maouiia v. France*; *Gnahoré v. France*. У названих рішеннях ЄСПЛ визначив, що дисциплінарні провадження повинні відповідати вимогам справедливого судового розгляду, зокрема, мати можливість для ефективного захисту за шляхом надання правової допомоги. Право на справедливий судовий розгляд поширюється і на адміністративні справи, адміністративні провадження, які суттєво впливають на права людини та повинні відповідати вимогам ст. 6. Відсутність правової допомоги визнано порушенням ст. 6. І, що теж дуже важливо, ЄСПЛ визначив межі застосування цієї статті до адміністративних проваджень [8]. Крім того, необхідно розуміти, що положення ст. 6 Конвенції не обмежуються застосуванням лише у судовій системі. У своєму рішенні, у справі *Campbell and Fell v. United Kingdom* ЄСПЛ визнав порушення ч. 3(с), ч. 1 ст. 6 Конвенції, оскільки заявники не мали права на юридичне представництво під час розгляду справи у Раді піклувальників, оскільки визнав Раду піклувальників судовим органом, мотивуючи це тим, що термін «суд» у п. 1 ст. 6 на його думку не має обов'язково тлумачитись як юрисдикція класичного типу інтегрованого в загальну систему держави [12]. Заповнюючи прогалину, ЄСПЛ прочитав ст. 6 Конвенції як вимогливу, щоб адміністративні рішення, які визначають право особи, підпадали під дію ст. 6. Ця проблема ускладнюється через необхідність застосування тексту, розробленого як шаблон для судів першої інстанції в рамках класичної системи судів, до дисциплінарних, адміністративних та інших спеціальних інституцій, де однакові процесуальні гарантії можуть не мати повного застосування [10].

Наступний аспект сучасного розуміння гарантії на правову допомогу полягає в тому, що ЄСПЛ визнає можливість порушення справедливості судового розгляду ще до початку розгляду справи в суді. Згідно з практикою ЄСПЛ ч. 3(с) ст. 6 відповідно може бути застосовано і до ситуації, коли справу ще направлено на розгляд суду. Для встановлення того, чи досягнуто справедливого судового розгляду, необхідно враховувати всю повноту національного провадження у справі. Таку позицію викладено у таких справах, як: *Salduz v. Turkey*, *Brusco v. France*, *Dayanan v. Turkey*, *Yevgeniy Petrenko v. Ukraine* тощо. Відповідно до усталеної практики ЄСПЛ *Shabelnik v. Ukraine*, необхідно розуміти, що хоча основна мета ст. 6 Конвенції стосовно розгляду кримінальних справ полягає у забезпеченні справедливого судового розгляду судом, компетентним встановити обґрунтованість будь-якого кримінального обвинувачення, це не означає, що ця стаття не стосується досудового провадження [13].

Ще одним актуальним аспектом, без якого неможливо зрозуміти сутність справедливого суду з погляду

гарантії на правову допомогу, є те, що відповідність вимогам справедливого судового розгляду має визначатися у кожній справі з огляду на розвиток провадження загалом, а не на основі ізольованого розгляду одного конкретного аспекту чи окремого інциденту, як зазначено у справі *Simeonovi v. Bulgaria*. Велика Палата заявила, що ч. 3 (с) ст. 6 не забезпечує автономного права, але має читатися та тлумачитися у світлі ширшої вимоги справедливості кримінального провадження, розглянутого загалом, як це гарантовано ч. 1 ст. 6 Конвенції. Так, якщо справа підпадає під дію однієї або кількох конкретних гарантій у ст. 6(3) Конвенції, то ЄСПЛ звертає увагу на те, чи дотрималася держава-відповідач ст. 6(3) у поєднанні зі ст. 6(1), або просто згідно зі ст. 6(1), або ст. 6. Все частіше ЄСПЛ робить крок далі, приймаючи підхід, за яким, навіть якщо він вважає, що абз. ст. 6(3) не дотримано, він вважає, що порушення Конвенції не відбулося, якщо тільки недотримання не спричинило несправедливість провадження «загалом». Подібну позицію висловлено в таких рішеннях як: *Lalik v. Poland*, *Amar v. France*, *L.T. v. Ukraine*, *Cătălin-Nicolae Ceort v. Romania*, *Büttner and Krebs v. Germany*, *Ukraine v. Russia (re Crimea)* тощо [8].

Розширене прецедентне право ЄСПЛ ч. 3(с) ст. 6 Конвенції стосовно гарантії на правову допомогу в кримінальних справах жорстко критикується деякими науковцями, зокрема, Р. Госсем, який підкреслює необхідність утриматись переходу ЄСПЛ від правової позиції, висловленої в рішенні *Salduz v. Turkey* про важливість гарантії на правову допомогу загалом й особливу важливість можливості доступу до такої правової допомоги, починаючи з першого допиту у поліції, а також позиції у рішенні *Beuze v. Belgium*, де ЄСПЛ перерахував причини, чому ця гарантія є такою значущою. Натомість, все частіше ЄСПЛ відображає цю позицію у преамбулі, а під час аналізу стверджуваних порушень права спостерігається відхід від неї на користь «справедливості» загалом. Тим самим нещодавнє прецедентне право ЄСПЛ фактично зводить ці права з мінімальних гарантій до допоміжних визначень [5].

ВИСНОВКИ

Розгляд звернень стосовно порушення права на справедливий суд у зв'язку з недотриманням мінімальної гарантії на правову допомогу на сучасному етапі уск-

ладнюється трансформацією концептуальних підходів до співвідношення самого права з його мінімальними гарантіями. У значному обсязі сучасних рішень ЄСПЛ вказує на те, що саме порушення мінімальної гарантії на правову допомогу не свідчить про автоматичне порушення права на справедливий розгляд. У таких умовах є ризик трактування мінімальних гарантій як абстрактних додаткових положень. Підвищений ризик такого підходу вбачається для держав, які є лідерами з порушення гарантії на правову допомогу, зокрема: росія, Турція, Україна, Албанія, Азербайджан тощо, де специфіка національних систем відображає систематичне порушення такого права.

Водночас необхідно враховувати й інші підходи до сучасного розуміння взаємозв'язку мінімальної гарантії на правову допомогу з правом на справедливий суд. Так, згідно з позиціями наведеними ЄСПЛ у своїх рішеннях гарантія правової допомоги не обмежується тільки судом, що розглядає кримінальні справи, а також може бути застосовано до цивільних, адміністративних і дисциплінарних справ. Водночас суд не є єдиною інституцією, яка повинна дотримуватись наведеної гарантії з огляду вимог до забезпечення справедливості розгляду. Відповідно забезпечення цієї гарантії в певних ситуаціях є обов'язковим ще до початку судового розгляду справи (розгляду по суті).

Розуміння цих підходів до права на справедливий суд у контексті надання правової допомоги є надзвичайно важливим для подальшого правозастосування ч. 3(с) ст. 6 Конвенції, а наведений у дослідженні аналіз та узагальнення доктринальних підходів і практики ЄСПЛ, зокрема найновішої, може сприяти у побудові ефективних звернень до ЄСПЛ і належного вибору аргументів на користь порушення вимог справедливості.

З погляду імплементації Конвенції у національне законодавство вважаємо за необхідне покращення юридичної техніки перекладу ч. 3(с) ст. 6 Конвенції та адаптації перекладу до чинного законодавства: «legal assistance» має бути перекладено не як «юридична допомога», а «правнича допомога», що, зокрема, полегшить правозастосування положень Конвенції як самим ЄСПЛ у контексті розуміння національних особливостей правової системи, так й іншими суб'єктами міжнародного права та правниками.

Список використаних джерел

1. European Convention on Human Rights: European Court of Human Rights, Council of Europe, 4.XI.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_eng
2. Офіс Ради Європи в Україні. 70 років Європейській конвенції з прав людини. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/70-years-of-the-european-convention-on-human-rights>
3. Ляшенко Р.Д., Добровінський М.М. Тлумачення Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод у світлі сучасних концепцій праворозуміння. *Часопис Київського університету права*. 2020. №3. С. 361-365.
4. Гаврилюк О. Проблемні питання застосування практики Європейського суду з прав людини національними судами. *Підприємство, господарство і право*. 2018. №4. С. 231-238. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/4/40.pdf>
5. Goss R. The Disappearing 'Minimum Rights' of Article 6 ECHR: the Unfortunate Legacy of Ibrahim and Beuze. *Human Rights Law Review*. 2023. V.23. I. 4. URL: <https://academic.oup.com/hrlr/article/23/4/ngad024/7264270>
6. European Court of Human Rights. *Annual Report 2023*. URL: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2023-eng>
7. Flynn A., Hodgson J., McCulloch J., Naylor B. Legal Aid and Access to Legal Representation: Redefining the Right to a Fair Trial. *Melbourne University Law Review*. URL: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0006/2099373/06-Flynn-et-al.pdf
8. European Court of Human Rights. *HUDOC*. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"article":\["6"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"violation":\["6-1+6-3-c"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
9. European Court of Human Rights. *Selection of key cases*. URL: <https://www.echr.coe.int/en/selection-of-key-cases>

10. Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C.M. Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights. 2023. URL: <https://www.oxfordlawtrove.com/view/10.1093/he/9780198862000.001.0001/he-9780198862000>
11. Кирилук Д. Міжнародно-правові стандарти права особи на правову допомогу та їх імплементація у законодавстві України. *Юридичний журнал*. 2005. №12. С.46-48
12. Ісакова В.М. Право на правову допомогу як елемент принципу доступності правосуддя. *Форум права*. 2012. №4. С. 404-410. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2055/1/ISakova.pdf>
13. Кучів О. Право на захист. Застосування статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час досудового розслідування: практика ЄСПЛ щодо України. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/pravo-na-zahyst-zastosuvannya-statti-6-konvensiyi-pro-zahyst-prav-lyudyny-i-osnovopolozhnyh-svobod-pid-chas-dosudovogo-rozsliduvannya-praktyka-yespl-shhodo-ukrayiny/>

References

1. European Convention on Human Rights: European Court of Human Rights, Council of Europe, 4.XI.1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_eng
2. Council of Europe Office in Ukraine. 70 years of the European Convention on Human Rights. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/70-years-of-the-european-convention-on-human-rights> (in Ukrainian).
3. Lyashenko R.D., Dobrovinsky M.M. Interpretation of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the light of modern concepts of law understanding. *Journal of Kyiv University of Law*. 2020. №3. pp. 361-365. (in Ukrainian).
4. Havryliuk O. Problematic issues of application of the European Court of Human Rights case law by national courts. *Enterprise, economy and law*. 2018. №4. С. 231-238. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/4/40.pdf> (in Ukrainian).
5. Goss R. The Disappearing 'Minimum Rights' of Article 6 ECHR: the Unfortunate Legacy of Ibrahim and Beuze. *Human Rights Law Review*. 2023. V.23. I. 4. URL: <https://academic.oup.com/hrlr/article/23/4/ngad024/7264270>
6. European Court of Human Rights. *Annual Report 2023*. URL: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2023-eng>
7. Flynn A., Hodgson J., McCulloch J., Naylor B. Legal Aid and Access to Legal Representation: Redefining the Right to a Fair Trial. *Melbourne University Law Review*. URL: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0006/2099373/06-Flynn-et-al.pdf
8. European Court of Human Rights. *HUDOC*. URL:
9. European Court of Human Rights. *Selection of key cases*. URL: <https://www.echr.coe.int/en/selection-of-key-cases>
10. Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C.M. Harris, O'Boyle, and Warbrick: Law of the European Convention on Human Rights. 2023. URL: <https://www.oxfordlawtrove.com/view/10.1093/he/9780198862000.001.0001/he-9780198862000>
11. Kyryliuk D. International legal standards of the right to legal assistance and their implementation in the legislation of Ukraine. *Law Journal*. 2005. № 12. pp. 46-48. (in Ukrainian).
12. Isakova V.M. The right to legal assistance as an element of the principle of access to justice. *Forum of Law*. 2012. №4. pp. 404-410. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2055/1/ISakova.pdf> (in Ukrainian).
13. Kuchiv O. The right to defence. Application of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms during pre-trial investigation: the case law of the ECtHR in relation to Ukraine. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/pravo-na-zahyst-zastosuvannya-statti-6-konvensiyi-pro-zahyst-prav-lyudyny-i-osnovopolozhnyh-svobod-pid-chas-dosudovogo-rozsliduvannya-praktyka-yespl-shhodo-ukrayiny/> (in Ukrainian).

Yurii POBEREZHNYI

student, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4854-0068>

e-mail: yuriy.poberezhniy@ukr.net

THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN THE LIGHT OF THE MINIMUM GUARANTEE OF LEGAL ASSISTANCE IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

The research attempts to form the essence of the modern understanding of the right to a fair trial through the prism of the minimum guarantee of legal assistance. Attention is drawn to the fact that the European Convention itself does not define the mechanism of its application, which in turn complicates its application by different states with certain differences in legal systems. In this regard, it is substantiated that by ruling on the application of the European Convention, the European Court of Human Rights (ECHR) sets the direction for building one of the most effective systems of human rights protection, which is subsequently manifested in the national systems of the Convention member states. In view of this, the article analyses the most important, key and modern practice of the ECHR in relation to consideration of applications for violation of the minimum guarantee of legal assistance in the context of violation of the right to a fair trial and summarises it, as well as identifies the risks of such an approach. In addition, the paper analyses the current conceptual vision of such transformations from the point of view of legal scholars, both academics and practitioners. In the course of analysis of modern ECHR judgments, the author found that in a significant number of them the Court indicates that the mere violation of the minimum guarantee of legal assistance does not automatically mean a violation of the right to a fair trial, and the author emphasizes the possible risks of such an interpretation, in particular, for the States which are leaders in violation of the guarantee of legal assistance, where the specifics of national systems reflect a systematic violation of this right. It is determined that the application of the minimum guarantee of legal assistance is not limited to criminal proceedings, and the court is not the only institution that must comply with this guarantee to ensure fairness of the proceedings. It is also emphasised that the practice of applying this guarantee cannot be limited to court proceedings only. The author also suggests improving the legal technique of implementing the European Convention into national legislation by amending its translation into Ukrainian.

Keywords: *European Convention, European Court of Human Rights, ECHR, minimum guarantees, fair trial, legal assistance*